

Mira Rodoreda / Els homes

Era una dona sola?

MONTSERRAT CASALS I COUTURIER

Barcelona, any 1933: “Són desvergonyits els llibres i trapacera, però el desvergonyiment i la trapacera, quan l'un i l'altra tenen gràcia, són perdonables: tot és perdonable quan està bé”. París-Ginebra, 1974: “Però no he nascut per limitar-me a parlar de fets concrets”. Quaranta anys d'història separen les dues afirmacions de Mercè Rodoreda. Quan escriu la primera, per encapçalar el seu primer llibre, *Sóc una dona honrada?*, tenia 25 anys i molta insolència. Quan escriu la segona, al pròleg de *Mirall trencat*, el seu inesgotable sentit de l'humor s'ha convertit en tota una altra cosa, més amarga, sens dubte. El temps i les persones l'han canviada, molt més del que tal vegada ella mateixa hauria volgut acceptar.

Amb aquella primera justificació del perquè de la seva novel·la —que qualifica directament de *bunyol*—, l'autora s'arreglera amb els escriptors decidits a escriure i publicar novel·les simplement perquè “el públic les demana”. En breu, no era tant una necessitat d'escriure com una voluntat de fer-ho. De fet, de sempre, però de manera insistent des de la meitat dels anys vint, el lament per la manca de novel·les catalanes era obstinat. Sobretot els poetes (De Sagarra, Riba), però també tota mena de intel·lectuals, van afegir-se al debat preocupats per acabar amb aquella “generació sense novel·la”. S'inventaren tota mena d'incentius, premis, col·leccions barates, etcètera. Com afirmava Domènec Guansé, a Catalunya hi havia bons “narradors de coses vistes”, però no sortien grans novel·listes. Rodoreda hi va participar activament escrivint cinc novel·les i un bon nombre de contes que, en la seva majoria, rebutjà posteriorment.

Ningú no ha sabut explicar com Rodoreda, sense estudis, filla d'una família de petits botiguers i dependents, va poder fer el salt cap al centre de la intel·lectualitat republicana. S'han mitificat l'avi i els seus coneixements florals, el

pare i les seves lectures del diumenge, i les aficions teatrals de la mare. I el marit, que l'hauria forçat a tocar de peus a terra, per bé o per mal, depèn de com es miri. Però hi ha algú de ben concret, Delfi Dalmau, que li féu costat en els seus primers passos editorials. Curiós empordanès, que visqué a l'Argentina, Dalmau era un gran polemista, defensor de l'esperanto i, sobretot, el fundador d'una acadèmia d'ensenyament comercial i mercantil, “el Liceu Dalmau per tothom qui vol trionfar”, com deia la propaganda.

I és allà on Rodoreda va poder fer els estudis que li havien de permetre treballar en el negoci del seu oncle i marit, que era el que pretenia la família, sense que ella no hi digués pas el contrari. Dalmau és a l'origen de les seves primeres publicacions, de llibres i d'articles, a través de la seva editora, Clarisme, i la revista del mateix nom. D'ell en trobem encara referència a *Un dia de la vida d'un home*, publicada el 1934 per Proa. Després, mai més res més. Així

que va poder, Rodoreda desféu el lligam amb el qui l'havia descobert literàriament.

Andreu Nin? La llegenda és molt bonica: Rodoreda l'hauria conegut, haurien tingut un amor, ella n'hauria rebut una carta i el marit, en saber-ho, un cop Nin

Proa, on hauria pogut coincidir amb la jove escriptora, amb 16 anys menys que ell i tot el món per descobrir. És possible, però difícil de demostrar, malgrat que s'hagi convertit en un referent de la seva biografia, acceptat gairebé per unanimitat.

Casada i separada, no es pot demostrar la relació de Rodoreda amb Andreu Nin o Francesc Trabal. Com sigui, la fama d'“enamoradoissa” la va perseguir tota la vida

desaparegut, la hi hauria estripat. Hauria estat el motiu de la separació matrimonial i durant temps hauria conservat els bocins de la carta. Segons el retrat que ens donen els qui el van conèixer, Nin, “rabassut i camacurt”, tenia més de literat que de líder polític, i no amagava que en el terreny dels sentiments “sempre li mancava alguna cosa”. Passava bona part del poc temps que li deixava la política en un despatxet de les edicions

També se li ha atribuït una història amb Francesc Trabal, del Grup de Sabadell, igualment plausible i indemostrable. Com sigui, la fama d'enamoradoissa la va perseguir tota la vida. Quan, el 1960, el seu editor Joan Sales va comentar a Xavier Benguerel que li volia demanar l'original de *La plaça del Diamant* per publicar-la al Club dels Novel·listes, aquest va advertir-lo amb un “atenció, que no demani favors escabrosos”. Però

aleshores tampoc no hi havia grans reserves de bons escriptors i Sales contestava: “Si la novel·la és bona, ens interessa encara que la seva autora hagués comès més adulteris que Madame Bovary”.

La novel·la no era bona, era excepcional, i Rodoreda feia aleshores 20 anys que vivia en una discretíssima soledat entre París i Ginebra. Però la fama de qualsevol cosa és difícil d'esborrar, i més entre un gremi d'escriptors i crítics que de no res en fan molta literatura. Només Joan Triadú i Joan Fuster van saber descobrir aleshores el gran valor de Colometa. Els altres, en el fons, no li perdonaven que de lluny, en un exili voluntari que no comprenien, Rodoreda hagués estat capaç d'escriure el llibre que millor feia sentir el pas del temps recent (república, guerra i postguerra) a la seva ciutat de Barcelona. Aquest Sant Jordi fa 46 anys que *La plaça del Diamant* va ser publicada, gairebé els mateixos que l'autora tenia quan el va escriure, i el llibre és encara el millor exemple de la plena maduresa de la literatura catalana.

En aquest llarg exili voluntari va estar en companyia de Joan Prat i Esteve, és a dir, Armand Obiols. I va trobar un editor d'excepció, Joan Sales. Aquesta sí que és una història d'amor i de literatura forta, llarga i demostrable, que ens ocuparia tot un llibre. Un llibre que reprendria des dels seus inicis, el tombant de segle, l'evolució de les lletres catalanes, de tot allò que certs estudiosos han minimitzat: la crisi creativa de la literatura pròpia comparant-la, simplificada, amb la que també van viure les grans literatures europees. En parlaria aturant-se en les especificitats que han fet que, en definitiva, d'obres de ficció de l'època —de tot el primer terç del segle XX— n'hi hagi ben poques que hagin resistit el pas del temps.

No oblidaria que, ben al contrari del nostre cas, a Europa tant francesos com germànics, anglosaxons i fins i tot italians poden apuntar-se al registre patrimonial algunes de les més innovadores obres de la narrativa moderna. No amargaria que a Europa la novel·la ha estat en crisi, però que a Catalunya, simplement, no hi havia novel·listes. I que Rodoreda ha estat, fins ara, una notòria excepció.

Montserrat Casals és autora del llibre *Contra la vida, la literatura: biografia de Mercè Rodoreda* i última edició de la correspondència entre Rodoreda i Joan Sales.

Sense Títol [Tres cossos] (1953), obra de Mercè Rodoreda. / © MERCÈ RODOREDA. VEGAP. MADRID, 2008

BLUME www.blume.net

Unicef Una visita a las escuelas de los cinco continentes, desde África hasta América, para conocer a sus alumnos, cómo aprenden, qué estudian y quiénes son sus profesores.

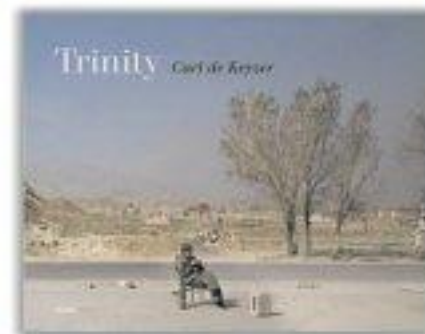

Clare Dowdy Una generación de tiendas independientes y su filosofía subyacente: la creación de espacios comerciales exclusivos, destacando imagen de marca y presentación.

Kim Wilde Aprenda a partir de cero a crear el jardín deseado con instrucciones sencillas, conceptos básicos de planificación en jardinería, especies, y fundamentos de diseño.

unregaloconsentido

Carl de Keyser Un tríptico que habla de la omnipresencia del poder y la violencia. Una obra que muestra el peor perfil del poder contemporáneo.